

The Draft Strategy for Addiction Science and Research in the Czech Republic

Návrh koncepce vědy a výzkumu v oboru adiktologie v České republice

MIOVSKÝ, M., GABRHELÍK, R., LIBRA, J., POPOV, P., PAVLOVSKÁ, A.

Department of Addictology, 1st Faculty of Medicine, Charles University in Prague and General University Hospital in Prague, Czech Republic

Citation: Miovský, M., Gabrhelík, R., Libra, J., Popov, P., Pavlovská A. (2014). The Draft Strategy for Addiction Science and Research in the Czech Republic [Návrh koncepce vědy a výzkumu v oboru adiktologie v České republice]. *Adiktologie*, 14(3), 294–308.

SUMMARY: The beginning of the gradual emancipation of the discipline of addictology dates back to the 1990s in the Czech Republic (at that time the Czech and Slovak Federative Republic). In clinical terms, it eventually led to the design of a standalone system of specialised prevention and treatment services and the articulation of independent quality standards (including the development of a unique system intended to monitor compliance with such standards and the overall quality policy) and recommended procedures. Conceived as an interdisciplinary platform, a specialised journal, *Adiktologie*, came into existence in 2001. In parallel with the above process, a unique academic programme in addictology (featuring bachelor's, master's, and doctoral levels of study) began to evolve at Charles University in Prague. Inevitably, the entire process resulted in discussion and the formulation of the first strategy for addiction science and research (the

SOUHRN: Postupná emancipace oboru adiktologie, která byla v České republice (tehdejší ČSFR) zahájena v 90. letech minulého století, vedla v klinické rovině až ke vzniku samostatné koncepce sítě specializovaných preventivních a léčebných služeb, k formulaci samostatných standardů kvality (včetně vývoje unikátního systému jejich kontroly a celkové politiky kvality) a doporučených postupů. V roce 2001 vznikl mezioborově koncipovaný specializovaný časopis *Adiktologie*. Paralelně s tímto procesem začal vznikat zcela unikátní univerzitní vzdělávací program oboru adiktologie na bakalářském, magisterském a doktorském stupni na Univerzitě Karlově v Praze. Celý proces přirozeně vyústil v diskusi a formulaci první koncepce vědy a výzkumu v oboru adiktologie (KVVA), která koresponduje s vývojem v oblasti klinické práce a v oblasti vzdělávání a doplňuje je. Samotná KVVA podporuje rozvoj základního i aplikovaného výzkumu závislostí a s nimi souvisejících

Submitted: 6 / JUNE / 2014

Accepted: 8 / OCTOBER / 2014

Grant support: The authors of this paper would like to acknowledge the support received from the Charles University Research Institutional Support Programme No. PRVOUK-PO3/LF1/9 and Project CZ.2.17/3.1.00/36064 OPPA "Innovation of the Doctorate Study Program of Addictology at the General University Hospital in Prague and the 1st Faculty of Medicine, Charles University in Prague with Recent Perspectives in Biomedicine"

Address for correspondence: Prof. Michal Miovský, PhD. / mmiovsky@adiktologie.cz / Department of Addictology, 1st Faculty of Medicine, Charles University in Prague and General University Hospital in Prague, Apolinářská 4, 128 00 Prague 2, Czech Republic

Strategy), which matches and complements the developments in clinical work and education/training. In addition to promoting both basic and applied research into addictions and related phenomena, the Strategy has an impact on the field as a whole, as it also addresses the conceptual and economic issues, as well as providing a clear definition of the terms of reference for addictology. The Strategy aspires to: i) make the discipline of addictology more attractive; ii) encourage young researchers from the Czech Republic and abroad to pursue addictology; iii) clearly articulate the preconditions for the development of the field, and iv) ensure the firm grounding of this field of study within the broader framework of health and social studies.

KEY WORDS: FIELD OF STUDY – ADDICTOLOGY – SCIENCE AND RESEARCH – EDUCATION – STRATEGY – DOCTORAL STUDIES

● 1 INTRODUCTION

The strengthening of human resources at several workplaces concerned with addictology-related research and development in the Czech Republic within the past 15 years has led to an overall rise in the number of research projects and activities being pursued, as well as to an increase in publication production in both qualitative and quantitative terms. The 1950s and 1960s are associated with the names of distinguished psychiatrists (such as Hausner, Doležal, Roubíček, and Grof) who were primarily concerned with research into psychedelics (see, for example, Miovský, 1996; Winkler & Csémy, 2014) and the studies carried out by Dr. Luděk Kubička or Prof. Lumír Hanuš. The current achievements thus build upon this good tradition. Since 2001 the integration of the entire field of addiction, which came to be known as addictology, has been strongly supported by the existence of the *Adiktologie* journal. Playing a major formative and facilitative role in the process of constituting the field, it also helped significantly in cultivating the outcomes of scientific and research activities.

The Addiction Science and Research Strategy for the period 2014–2020¹ is the first addictology-specific national policy document of its kind in Czech history. It is an outcome of the joint efforts put in by the broader team of the NETAD project.² The *Addiction Science and Research Strategy* (the Strategy) is part of the package of so-called “key documents in addictology” described in the Action Plan (Miovský, 2013). The importance of the Strategy clearly goes beyond the academic sphere represented by university centres (such as the department with which the corresponding author is affiliated) and research institutions such as the Czech Academy of Sciences. The ambition of the Strat-

fenoménů, ale má dopad na celý obor také v rovině konceptní i ekonomické a jasně definuje rámec oboru. Úkolem KVVA je: i) zvýšit atraktivitu samostatného oboru adiktologie, ii) přilákat do oboru mladé vědce z České republiky a zahraničí, iii) jasně artikulovat podmínky rozvoje oboru, iv) ukotvit tuto vědní disciplínu v širším rámci zdravotních a sociálních věd.

KLÍČOVÁ SLOVA: OBOR – ADIKTOLOGIE – VĚDA A VÝZKUM – VZDĚLÁVÁNÍ – KONCEPCE – DOKTORSKÉ STUDIUM

● 1 ÚVOD

Postupné posilování personálních kapacit několika pracovišť v oblasti vědecko-výzkumné činnosti v oboru adiktologie v České republice vedlo v posledních 15 letech nejen k celkovému zvýšení objemu realizovaných výzkumných projektů a aktivit, ale také ke zvýšení publikační produkce jak ve smyslu kvalitativním, tak ve smyslu kvantitativním. 50. a 60. léta minulého století jsou reprezentována jmény významných psychiatrů (např. Hausner, Doležal, Roubíček, Grof a další), kteří se zabývali především výzkumem psychedelik (viz např. Miovský, 1996; Winkler, Csémy, 2014), či výzkumy realizovanými Dr. Luděkem Kubičkou nebo prof. Lumírem Hanušem. Dobrá tradice je tak nadále úspěšně rozvíjena. Integrace celého oboru závislostí, pro který se postupně vžilo označení adiktologie, byla od roku 2001 vydatně podpořena existencí časopisu *Adiktologie*. Časopis měl významnou formativní a facilitační úlohu v celém procesu formování oboru a významně přispěl ke kultivaci výstupů vědecko-výzkumné činnosti.

Koncepce vědy a výzkumu v oboru adiktologie pro období 2014–2020¹ je prvním národním dokumentem tohoto druhu v oboru adiktologie v historii ČR a je výstupem spolupráce širšího týmu a partnerů projektu NETAD². *Koncepce vědy a výzkumu v oboru adiktologie* (dále také KVVA) patří do skupiny tzv. klíčových dokumentů oboru adiktologie popsaných v Akčním plánu (Miovský, 2013). Význam KVVA v žádném případě nezasahuje pouze akademickou sféru univerzitních pracovišť (např. pracoviště korespondujícího autora), výzkumných institucí typu Akademie věd ČR atd. Ambice KVVA je mnohem hlubší a širší, neboť souhra mezi potřebami klinické praxe a akademickým prostředím je jedním ze základních předpokladů dalšího úspěšného vývoje

egy is much higher, as reaching harmony between the needs of clinical practice and the academic environment is one of the key preconditions for the further advancement of this field of expertise. Science without practice and practice without science are like walking on one leg. These two worlds are complementary and support each other, and any field of study actually becomes one only once it is supported by a robust high-quality evidence base. The field of study and the professionals pursuing it (irrespective of their specialisation) must be able to act as a complementary element to their target group(s) in describing what needs to be done, why, how, and by whom in order to ensure that interventions are meaningful and successful. Therefore, we must be able to substantiate and describe our work and demonstrate that we are indeed helping the target groups for which this work is intended. In other words, we need to prove that the effect of our efforts is describable, measurable, and demonstrable, i.e. evidence-based. This tight bond is vital for both worlds, i.e. science and clinical practice, and facilitates our everyday work. Moreover, it is highly important in terms of the information about our work and its results that our donors receive. Furthermore, we can hardly establish a process of continuous quality improvement without proper communication inside and outside our field about what we expect and define as the goals of our work and to what extent we really accomplish such goals (Miovský, 2014).

The second major area involves a discussion inside the field of addictology about what (at the given stage of development) are the main focuses of interest in terms of the quality and effectiveness of services and the definition and promotion of the procedures recommended for clinical practice and prevention. In connection with the preceding section, with the current possibilities and structural conditions of the system being taken into account, we need to start a debate about what the support-related priorities should be and why. Considering the current economic, institutional, and HR limits in science and research, we need to

1/ This article refers to "The Strategy for Addiction Science and Research for the Period 2014-2020: a policy document". This document can be freely downloaded in full in PDF format from the "Website about the Field" which is being developed on www.adiktologie.cz, where it can be found in the section "Addictology Field" (far right on the horizontal bar). It was produced as part of the NETAD project as outcome No. 5. Its Version 3 is dated 13 April 2014. Having passed the NETAD internal review process, this version was submitted to both the relevant professional associations (the Society for Addictive Diseases of the J.E. Purkyně Czech Medical Association and the Czech Association of Addictologists) for additional review and further consideration and approval, as applicable. This version was also reviewed by representatives of ANO (the Association of NGOs providing addictological and social services for people at risk of addictive behaviour), which was a partner in the project and was therefore involved in the internal review process.

2/ NETAD, Reg. No. CZ.1.07/2.4.00/17.0111 ECOP. "Networking of research capacities and targeted development of collaboration between universities, public administration, and the private and non-profit sectors in addictology".

celého oboru. Věda bez praxe a praxe bez vědy je jako chůze o jedné noze. Oba světy se vzájemně úzce doplňují a podporují a obor se stává oborem tehdy, pokud mu nechybí kvalitní a nosná vědecká základna. Obor a profesionálové v něm pracující (bez ohledu na jejich profesní příslušnost) musí být schopni komplementárně ke své cílové skupině (skupinám) popisovat co, proč, jakým způsobem, kým a jak má být prováděno, aby intervence měla smysl a úspěch. Musíme tedy umět zdůvodnit a popsat svoji práci a umět doložit, že cílovým skupinám, kterým je tato práce určena, prokazatelně pomáháme. Jinými slovy, že efekt naší práce je popsitelný, měřitelný a prokazatelný – že je založen na důkazech. Tato úzká vazba je vitální pro oba světy, jak vědu, tak klinickou praxi, a právě tato vazba je facilitačním prvkem pro naši každodenní práci i pro informovanost našich donorů o naší práci a jejích výsledcích. Současně bez komunikace uvnitř i vně oboru o tom, co očekáváme a definujeme jako cíle své práce a proč, a do jaké míry tyto cíle skutečně splňujeme, lze těžko dosáhnout kontinuálního procesu zvyšování kvality atd. (Miovský, 2014).

Druhou velkou oblastí je diskuse uvnitř oboru adiktologie o tom, co v dané vývojové etapě oboru tvoří hlavní ohniska zájmu z hlediska kvality a efektivity péče, vymezení a podpory doporučených postupů preventivní a klinické praxe atd. V návaznosti na předchozí bod je za reflexe současných možností a podmínek systému třeba podrobit diskusi to, co má tvořit priority podpory a proč. Za existence současných ekonomických, institucionálních a personálních limitů pro vědu a výzkum je potřeba vyjednávat a zdůvodnit naše priority a tyto priority zohlednit právě v nastavení klíčových finančních programů pro podporu vědy a výzkumu. To se týká samozřejmě nejen zde opakovaně zmíněného aplikovaného výzkumu, který je v této chvíli v České republice pro adiktologii klíčovým, ale samozřejmě též postupně se rozvíjejícího základního výzkumu, pěstovaného na několika pracovištích.

Třetí oblastí s důvodem k potřebě pečlivé a uvážené formulace KVVA je výchova mladých vědeckých a výzkumných pracovníků, budování infrastruktury a zázemí pro adiktologickou vědu a její následný vliv na vývoj a podobu vzdělávání v oboru adiktologie, a to jak na pregraduální

1/ Článek úzce navazuje na dokument „Koncepte vědy a výzkumu v oboru adiktologie pro období 2014–2020“. Celý dokument je volně ke stažení v PDF formátu na internetových stránkách „web o oboru“ postupně rozvíjených na www.adiktologie.cz v sekci pod názvem Obor adiktologie (na vodorovné liště zcela vpravo). Jedná se o výstup č. 5 projektu NETAD. Verze 3 je ze dne 13. dubna 2014. Tato verze prošla vnitřním připomínkovým kolem projektu NETAD a je předána oběma odborným společnostem (SNN ČLS JEP a ČAA) k dalšímu připomínkovému řízení a případnému následnému projednání a schválení. Tato verze prošla rovněž připomínkami zástupců A.N.O., které bylo přímo partnerem projektu, a účastnilo se tak vnitřního připomínkového řízení.

2/ NETAD, reg. č. CZ.1.07/2.4.00/17.0111 OP VK. Sítování vědecko-výzkumných kapacit a cílený rozvoj spolupráce mezi vysokými školami, veřejnou správou, soukromým a neziskovým sektorem v adiktologii.

negotiate and substantiate our priorities and reflect such priorities in configuring the key programmes designed to finance science and research. Obviously, this concerns not only the applied research (repeatedly mentioned here) that is currently vital for addictology in the Czech Republic, but also the gradually developing basic research that is being pursued by several sites and teams.

The third area and reason why it is necessary to formulate the Strategy carefully and thoughtfully is the process of educating young scientists and researchers and building the infrastructure and resources for addiction science and its subsequent impact on the trends and forms of education in addictology at both the (under-) graduate (bachelor's and master's degrees) and postgraduate levels. The postgraduate programme, in particular, plays an indispensable role in this context as an "incubator" to produce future scientists. It is also an environment where new discoveries are made and where experienced researchers and research project managers meet with their students. It is a logical prerequisite for the further "internationalisation" of Czech addictology by involving foreign students and engaging in international cooperation on projects whose participants include PhD students and postdoctoral scholars.

● 2 SCOPE AND RATIONALE OF THE STRATEGY

By extension, addictology is an independent transdisciplinary field of study whose main focus is on the use of addictive substances and addictive behaviour (see Miovský, 2014c). Addictology integrates biological, psychological, and social perspectives within a transdisciplinary framework. This transdisciplinary approach makes it possible for addictology to refocus on specific issues (such as environments posing the risk of substance use and addictive behaviour in general) with the objective of providing the public with relevant, rigorous findings. The aim of addictology is to help improve the population's mental and physical health through evidence-based prevention, treatment, and harm reduction interventions, as well as measures targeting markets in addictive substances. For the purposes of this Strategy, addictology covers (in line with the development of the classification systems followed by the International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems and the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders):

- a/ dependence on psychoactive substances,
- b/ process (non-substance) addictions such as pathological gambling, including the urge to play games (including computer games),
- c/ other pathological dependencies and forms of addictive behaviour.

(Bc., Mgr.) úrovni, tak na úrovni postgraduální. Právě postgraduální program v tomto kontextu zaujímá klíčové postavení a představuje personální „líheň“ budoucích vědeckých pracovníků. Je místem, kde se rodí nové objevy a kde se potkávají zkušení výzkumníci a vedoucí výzkumných týmů a projektů se svými studenty. Je předpokladem logicky navazující „internacionalizace“ tuzemské adiktologie prostřednictvím participace zahraničních studentů a realizace mezinárodní spolupráce v rámci projektů s účastí doktor- ských studentů a čerstvých absolventů Ph.D. studia.

● 2 VYMEZENÍ PŮSOBNOSTI KONCEPCE A JEJÍ VÝCHODISKA

Adiktologie je ve svém širším pojetí samostatný transdisciplinární vědní obor, který se zaměřuje na užívání návykových látek a závislostní chování (viz Miovský, 2014c). Adiktologie sjednocuje biologické, psychologické a sociální perspektivy do transdisciplinárního rámce. Transdisciplinární obor adiktologie umožňuje zpětný fokus na konkrétní problematiku (např. na rizikové prostředí užívání návykových látek a závislostní chování s cílem poskytnout společnosti relevantní vědecké informace excelentní úrovně). Cílem adiktologie je přispět k pokroku v duševním a fyzickém zdraví populace výzkumem podloženou prevencí, léčbou, snižováním škod a opatřeními zaměřenými na trh s návykovými látkami. Obor adiktologie tak pro potřeby koncepce zahrnuje (mj. v souladu s vývojem klasifikačních systémů Mezinárodní klasifikace poruch a onemocnění a Diagnostického a statistického manuálu):

- a/ závislost na návykových látkách s psychoaktivním účinkem,
- b/ procesuální závislosti, jako je patologické hráčství (gambling) včetně potřeby hrát (i počítačové) hry atd.,
- c/ jiné patologické závislosti a projevy závislostního typu chování.

Závislost na návykových látkách (drogách) patří v současnosti mezi jednu z nejčastějších příčin zdravotních a sociálních komplikací, ať již samostatně, nebo jako komplikující komorbidita jiných souvisejících poruch či onemocnění,

Substance (drug) addiction (dependence) is currently one of the most frequent causes of health and social problems, whether in itself or as a complicating comorbidity to other related disorders or diseases, with progressive tendencies (Miovský, 2007). In this context, (addictive) substances refer to any psychotropic substances capable of inducing a state of dependence, addiction, or other serious negative health or social behaviours relating to the use of such substances. It should be noted that we do not differentiate between the past and the current systems of control of these substances, i.e. in addition to illicit drugs, they are meant to include nicotine, alcohol, toluene, and the so-called new synthetic drugs (e.g. Gabrhelík, 2011).

The addiction research strategy is based on the principle of harm reduction, i.e. a pragmatic tenet according to which the ultimate goal of each addiction treatment-related activity is to reduce the health, social, and economic consequences of drug use and addictive behaviour (Zábranský et al., 2007). Two complementary approaches lead to the accomplishment of this goal: (i) efforts aimed at minimising the level of substance (drug) use and addictive behaviour in its extreme forms, and (ii) efforts aimed at minimising the risks and harms incurred by individuals and society as a consequence of such behaviour (e.g. Vacek & Vondráčková, 2012). Neither of these approaches is *a priori* preferred in this research strategy; on the contrary, the ambition is to provide the information necessary for making decisions and adopting measures that will make it possible to combine, as effectively as possible, various approaches and help to evaluate their immediate and long-term effects, both intended and unintended.

● 3 ADDICTION SCIENCE AND RESEARCH IN THE CZECH REPUBLIC

Given its wide-ranging scope of application and the low degree to which its concept is fully integrated on the international level so far, addictology still lacks a properly formulated conceptual framework and shows fragmentation, which reflects its large number of focus areas and the original orientation of the addiction field (medicine, psychology, social work, etc.). Despite the tendencies to create a bridging concept and lay the foundations for an interdisciplinary approach to this area of study, addiction studies remain split into multiple domains on the international level. One of the major focus areas is epidemiology and the broader context of the *public health approach*. This area enjoys considerable attention in the WHO structures and their numerous activities (e.g. WHO, 2000). It is also reflected in the activities of professional societies and various all-European initiatives (such as EUSPR: the European Society for Prevention Research, EUPHAS: the European Public Health Association, and SPAN: the Science for Prevention Academic Network). At the same time, this area creates precon-

and to s trendem dalšího nárůstu (Miovský, 2007). Návykovými látkami jsou zde chápány jakékoli psychotropní látky, které jsou schopny navodit stav naruživosti, závislosti či dalších závažných negativních zdravotních či sociálních projevů souvisejících s jejich užíváním. Nerozlišujeme přitom minulý či současný stav režimu regulace těchto látek, tj. řadíme sem mimo nelegální návykové látky také nikotin, alkohol, toluen, tzv. nové syntetické drogy (např. Gabrhelík, 2011) atd.

Výzkumná koncepce oboru adiktologie principiálně vychází ze zásady minimalizace škod, tedy z pragmatického principu, podle něhož je konečným cílem každé činnosti v oboru adiktologie snižovat zdravotní, sociální, společenské a ekonomické důsledky/škody, jež způsobuje užívání drog a závislostní chování (Zábranský et al., 2007). K tomu to cíli vedou dva komplementární přístupy. Prvním je snaha snížit na nejmenší možnou míru samotný rozsah užívání návykových látek (drog) a závislostní chování v jeho extrémních projevech. Druhým přístupem je snaha co možná nejvíce snížit rizika a škody takového chování pro jednotlivce i společnost (např. Vacek & Vondráčková, 2012). Ani jeden z těchto přístupů není ve výzkumné koncepci *a priori* upřednostňován a naopak je její snahou přinášet poznatky potřebné k rozhodování a přijímání takových opatření, která povedou pokud možno k co nejúčinnější kombinaci různých přístupů a napomohou vyhodnocování jejich okamžitých i dlouhodobých zamýšlených i nezamýšlených dopadů.

● 3 VĚDA A VÝZKUM V ADIKTOLOGII V PODMÍNKÁCH ČR

Vzhledem k obrovské aplikační šíři a doposud málo integrovanému konceptu na mezinárodní úrovni nemá obor adiktologie prozatím formulován jasnější koncepční rámec a je roztržštěn dle ohnisek zájmu a původní oborové afilience (medicína, psychologie, sociální práce atd.). Ačkoli je stále patrnější tendence vytvořit přemostující koncept a položit základ mezioborovému pojetí této oblasti výzkumu, zůstává oblast závislosti na mezinárodní úrovni rozdělena do mnoha oblastí. Silné ohnisko reprezentuje epidemiologie a širší rámec *veřejnozdravotního (public health)* přístupu. Této oblasti je věnována pozornost nejen v rámci struktur WHO a jejich mnoha aktivitách (např. WHO, 2000), ale má také odraz na úrovni činnosti odborných společností a různých celoevropských aktivit (např. EUSPR: European Society for Prevention Research, EUPHAS: European Public Health Association, SPAN: Science for Prevention Academic Network atd.). Současně vytváří tato oblast předpoklady pro další rozvoj výzkumu prostřednictvím různých finančních programů a podpor (nejen) na úrovni EU. Podobně je tomu

ditions for the further development of research through various funding and support programmes, and not only at the EU level. The situation in interdisciplinary research in criminology, sociology, and psychology is similar, including highly important and increasingly visible activities that are part of the *mental health concept*. The reflection of this trend has gradually led to efforts aimed at networking activities across the various areas of this field. A pioneering role was played by the platform initiated by Prof. Griffith Edwards (1928–2012), which united leading addiction journals and created the International Society of Addiction Journal Editors (ISAJE) in 1991 (www.parint.org). This platform significantly influenced the further development and direction taken by key professional periodicals in terms of building an internal identity and the cohesion of the emergent interdisciplinary concept that the majority of these journals openly advocate. The whole process has consequences in terms of gradual efforts aimed at mapping out key activities, institutions, research teams, and project outcomes in Europe,³ as well as of practical implications for key issues pertaining to prevention and treatment.⁴

Obviously, in order to secure the further development of addiction science and research in the Czech Republic it is necessary to correctly assess and adequately respond to the further trends in the reform of tertiary education and the related processes. The Czech Government commissioned the Ministry of Education, Youth, and Sports to draft the “White Book of Tertiary Education” (Matějů et al., 2009) which should serve as the platform for reforming the Czech higher education system. The first version of the *White Book of Tertiary Education* was presented on 12 May, 2008 at the Innovation Forum conference titled „What Should Be the Next Steps in Tertiary Education?”. Besides the major points addressed in this policy document, we need to carefully observe the steps taken by the key coordinating agency, i.e. the Research, Development, and Innovation Council,⁵ which acts as an expert and advisory body to the Czech Government. The Research, Development, and Inno-

v oblasti mezioborového výzkumu v kriminologii, sociologii a psychologii, včetně velmi významných a stále zřetelnějších aktivit v rámci konceptu *duševního zdraví (mental health)*. Reflexe tohoto vývoje postupně vede ke snahám o síťování a propojování aktivit v různých oblastech oboru. Průkopnickou roli sehrál vznik platformy iniciované profesorem Griffithem Edwardsem (1928–2012), která v roce 1991 sdružila přední časopisy v oboru a vytvořila asociaci editorů ISAJE (International Society of Addiction Journal Editors) těchto časopisů (www.parint.org). Platforma významně ovlivnila další vývoj a směřování klíčových odborných periodik z hlediska budování vnitřní identity a koheze vynořujícího se mezioborového konceptu, ke kterému se podstatná část těchto časopisů hlásí. Celý proces má konsekvence jak na úrovni postupné snahy mapovat v Evropě klíčové aktivity a instituce i výzkumné týmy a výstupy vědecké práce,³ tak na úrovni aplikací v dílčích oblastech, které reprezentují výrazná tematická ohniska preventivní a léčebné praxe.⁴

Samozřejmě je pro další vývoj vědecko-výzkumné práce a základny v adiktologii v České republice nutné adekvátně reagovat a správně vyhodnotit další vývoj reformy terciárního vzdělávání a na ni navazujících procesů. Vláda ČR pověřila Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, aby připravilo tzv. „Bílou knihu terciárního vzdělávání“ (Matějů et al., 2009), která by se měla stát východiskem pro reformu českého vysokého školství. První verze Bílé knihy terciárního vzdělávání byla představena dne 12. května 2008 na konferenci Inovační fórum: „Jak dál v terciárním vzdělávání?“. Kromě dikce tohoto koncepčního dokumentu je třeba citlivě vnímat kroky klíčového koordinačního tělesa, jímž je Rada pro výzkum, vývoj a inovace⁵, která je odborným a poradním orgánem vlády České republiky. Rada pro výzkum, vývoj a inovace pokračuje v činnosti Rady pro výzkum a vývoj. Pro období 2009 až 2015 byla dne 8. června 2009 usnesením č. 729 schválena vládou Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky na léta 2009 až 2015, která nahradila Národní politiku výzkumu a vývoje

3/ E.g. an extensive survey of illicit drug research activities as part of the project titled “Comparative Analysis of Research into Illicit Drugs in the EU” performed by the IFT (Institut für Therapieforchung in Munich) in cooperation with the NAC (National Addiction Centre in London), through a study supported directly by the EU (as part of DG JLS). http://ec.europa.eu/justice/anti-drugs/files/drug-research-study-report_en.pdf

4/ E.g. the previously mentioned SPAN (Science for Prevention Academic Network), a remarkable project with a major impact on the process of developing educational institutions active in prevention science and research (<http://www.span-europe.eu/index>).

5/ The Council was established under Act No. 130/2002 Coll. on support for research and development from public funds and on amendments to certain related laws (the Act on Support for Research and Development), as amended. For more details visit: <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=532844>
<http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=496>

3/ Například rozsáhlé mapování výzkumných aktivit v oblasti nelegálních drog v rámci projektu „Comparative analysis of research into illicit drugs in the EU“, realizovaného The IFT (Institut für Therapieforchung in Munich) ve spolupráci NAC (National Addiction Centre in London) ve studii podpořené přímo Evropskou komisí (v rámci DG JLS). http://ec.europa.eu/justice/anti-drugs/files/drug-research-study-report_en.pdf.

4/ Například velmi zajímavý, již výše zmíněný celoevropský projekt SPAN (The Science for Prevention Academic Network) zásadním způsobem formující vzdělávací instituce, které působí v oblasti vědy a výzkumu v prevenci (<http://www.span-europe.eu/index>).

5/ Rada byla zřízena zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů. Podrobněji viz: <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=532844>,
<http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=496>.

vation Council follows up on the efforts of the Research and Development Council. On 8 June, 2009, under Resolution No. 729, the Government approved the National Research, Development, and Innovation Policy of the Czech Republic for 2009-2015, which superseded the 2004–2008 National Research and Development Policy. The 2009–2015 National Research, Development, and Innovation Policy is a strategic document for the further development of science and research in the Czech Republic.⁶

Addictology cannot be taken out of the context of the trends described above and the reform processes in progress. On the contrary, these processes need to be seen as an opportunity to anchor this young field even more deeply and reflect the situation in structural measures aimed at funding and supporting science and research efforts, particularly with respect to the grant agencies of the Czech Science Foundation (GACR) and the 2015-2022 Programme to Support Applied Research and Development in Healthcare, introduced by the Czech Health Ministry. It is also sensible to negotiate about taking addictology into account with respect to other agencies, such as the Technology Agency of the Czech Republic and the Grant Agency of the Ministry of the Interior.

Although private sources of funding and commercial studies have been rare in the field of addictology, the situation might change in the future. The increasing volume of topics related to new diagnostic and therapeutic tools and strategies, i.e. research reflecting the interests of pharmaceutical companies and manufacturers of diagnostic equipment, is not the only reason. The overall interest in combinations of various treatment methods (such as pharmacological therapy combined with psychotherapy, just like in nicotine replacement therapy or opiate maintenance, or new therapeutic strategies in the area of alcohol dependence) and in evaluations of multi-faceted preventive interventions and comprehensive local, regional, or national policies is likely to grow, too. In this connection, the first examples of interest in applied research shown by public institutions and local administration authorities (such as regional authorities) are seen as a desirable tendency.

The NETAD project was established in response to the above-mentioned trends and contexts. One of its key objectives was to react to the gradually changing framework and the potential for the development of science and research capacities and operations in the field of addictology. The project was expected to substantially improve the internal and external conditions and preparedness for such growth. The main goals of the NETAD project (Reg. No. CZ.1.07/2.4.00/17.0111) were the networking of research

6/ This document is one of the basic tools for the implementation of the Reform of the Research, Development, and Innovation System approved by Government Resolution No. 287 on 26 March, 2008.

ČR na léta 2004–2008. Národní politika výzkumu, vývoje a inovací ČR na léta 2009–2015 (dále též VaVaI) je strategickým dokumentem pro vývoj vědy a výzkumu v ČR⁶.

Adiktologii v tomto smyslu není možné vyjímát jakkoli z kontextu naznačeného vývoje a spuštěných reformních procesů. Naopak je nutné chápat tyto procesy jako příležitost k lepšímu ukotvení tohoto mladého oboru a jeho adekvátnímu promítnutí do příslušných systémových opatření určených k financování a podpoře vědy, zejména směrem ke grantovým agenturám Grantové agentury České republiky (GAČR) a Programu na podporu zdravotnického aplikovaného výzkumu a vývoje na léta 2015–2022 Ministerstva zdravotnictví ČR. Jednání o včlenění oboru adiktologie je na místě také směrem k jiným agenturám (např. Technická agentura ČR /TAČR/ nebo případně agentury typu Grantová agentura ministerstva vnitra /GAV/ atd.).

Ačkoli byly doposud soukromé zdroje a komerční studie pro obor adiktologie spíše výjimkou, lze předpokládat, že by se v budoucnu mohla situace změnit. Nejde zdaleka pouze o vzestup témat spojených s novými diagnostickými a terapeutickými nástroji a strategiemi, tedy výzkum reprezentovaný zájmem farmaceutických firem a výrobců diagnostických přístrojů a vybavení. V tomto smyslu lze očekávat též vzestup zájmu o kombinace různých terapeutických postupů (např. kombinaci farmakologické léčby a psychotherapie, jako jsme tomu nyní svědky v případě rozvoje substituční léčby nikotinové či opiátové závislosti, případně vstupu nových léčebných strategií do oblastí závislosti na alkoholu), případně zájmu o vyhodnocení komplexních preventivní intervencí nebo dokonce komplexních místních, regionálních či národních politik. V tomto směru lze za žádoucí směr považovat první příklady zájmu o realizaci aplikovaného výzkumu ze strany institucí státní správy a samosprávy (např. krajských úřadů atd.).

V reakci na soubor výše konstatovaných souvislostí vznikl projekt NETAD, jehož jedním z hlavních cílů bylo reagovat na postupně se měnící rámec a možnosti rozvoje vědecko-výzkumných kapacit a činnosti v oboru adiktologie a který měl přinést zásadní posun směrem k lepší vnitřní i vnější organizaci podmínek a připravenosti pro takovýto rozvoj. Projekt NETAD (reg. č. CZ.1.07/2.4.00/17.0111) měl za hlavní cíl síťování vědecko-výzkumných kapacit a cílený rozvoj spolupráce mezi vysokými školami, veřejnou správou, soukromým a neziskovým sektorem v oboru adiktologie. V rámci projektu probíhaly aktivity s cílem podpořit proces síťování tuzemských institucí v adiktologii (z výzkumného, neziskového, veřejného i soukromého sektoru) a posilovat jejich úspěšnost při získávání zahraničních i tu-

6/ Tento dokument je jedním ze základních nástrojů pro realizaci Reformy systému výzkumu, vývoje a inovací, která byla schválena vládou 26. března 2008, usnesením č. 287.

capacities and targeted development of collaboration between universities, public administration, and the private and non-profit sectors in addictology. Various activities were performed as part of this project, with the objective of supporting the process of networking local addictology-oriented institutions (from the research, non-governmental, public, and private sectors) and improving their success in obtaining both local and international funding for their science and research projects.

The NETAD project made it possible to facilitate some important processes involved in the development of addictology and create a more accurate picture of the overall framework and the current status of the field. Following a “map” of basic documents, referred to as “key documents in addictology” (Miovský et al., 2013), a series of the first versions of these documents, including an outline of the first comprehensive system of prevention and treatment services since 1989, were drafted. The *National Strategy for Addiction Science and Research for the Period 2014-2020* is one of these key policy documents. The NETAD project also yielded a number of important deliverables with relevance to research. The first of them was a detailed description of the framework of addictology and its terms of reference (the Addictology Field section of www.adiktologie.cz). The second important product is the *National Information System in Addictology (NISA)*. The NISA was developed with the objective of supporting cooperation, communication, and partnerships in the field of addictology and is seen as a particularly useful tool in the area of research and development. It incorporates the Field Grant Office, which provides information services with the aim of supporting various parties that are active in the field of addictology in their efforts aimed at obtaining grant funding for science, research, education, and the development of good practices in providing addiction treatment services. NISA's third component involves support for cooperation and the sharing of knowledge and experience using a system designed to coordinate the supply of, and demand for, fellowships and internships. The core of the NISA is a database of registered institutions that provide addiction treatment services and institutions and individuals interested in developing cooperation in addictology (<http://grantystaze.adiktologie.cz/>). The Addiction Science and Research Strategy (Miovský, 2014) includes a thorough SWOT analysis of the conditions for implementing such a strategy in the Czech Republic and the results of surveys of addictology-related project deliverables and publications (Gabrhelík, 2013).

● 4 GOALS AND PRIORITIES OF THE ADDICTION SCIENCE AND RESEARCH STRATEGY

The Strategy is based on the existing resources of the organisations and conditions for their work, their perfor-

zemských finančních prostředků na vědecké a výzkumné projekty.

Projekt NETAD umožnil zásadním způsobem facilitovat některé důležité procesy ve vývoji celého oboru a díky němu vznikla první přesnější představa o celkovém rámci a stavu vývoje oboru, reflektovaná jednak prostřednictvím vytvořené „mapy“ základních dokumentů nazvaných klíčovými dokumenty oboru (Miovský et al., 2013). Na ni pak navazuje série prvních verzí těchto dokumentů, včetně první ucelené celooborové koncepce sítě preventivní a léčebné péče od roku 1989. Samotný dokument *Koncepce vědy a výzkumu v oboru adiktologie 2014–2020* patří do skupiny základních oborových koncepčních materiálů. Právě pro oblast výzkumu pak projekt NETAD přinesl a nabídl několik dalších důležitých výstupů. Prvním z nich byl přesnější popis rámce oboru a jeho působnosti pro oborové vymezení (www.adiktologie.cz v sekci Obor adiktologie). Druhým důležitým výstupem je tzv. *Národní informační systém v oboru adiktologie (NISA)*. Systém NISA byl vyvinut s cílem podpořit spolupráci, komunikaci a vytváření partnerství v adiktologii a právě pro oblast rozvoje a výzkumu je zajímavým pomocným nástrojem. V nabídce najdeme komponentu Oborová grantová kancelář (OGK), která poskytuje informační služby, aby podpořila úspěšnost různých subjektů v adiktologii při získávání grantových prostředků na vědu, výzkum, vzdělávání a rozvoj dobré praxe při poskytování adiktologických služeb. Třetí složkou NISA je podpora spolupráce a výměny znalostí a dovedností skrze systém zprostředkující nabídku a poptávku po stážích a praxích. Jádrem NISA je databáze registrovaných institucí poskytujících adiktologické služby a institucí či jednotlivců, kteří mají zájem o spolupráci v adiktologii (<http://grantystaze.adiktologie.cz/>). Samotný dokument *Koncepce vědy* (Miovský, 2014) pak obsahuje také detailně provedenou SWOT analýzu podmínek pro realizaci koncepce vědy a výzkumu v ČR v oboru adiktologie a výstupy mapování projektových a publikačních výstupů v tomto oboru (Gabrhelík, 2013).

● 4 CÍLE A PRIORITY KONCEPCE VĚDY A VÝZKUMU V ADIKTOLOGII

Koncepce vychází ze současných možností a podmínek pracovišť, jejich výkonnosti a zaměření v posledních letech a z jejich koncepčních plánů, jsou-li formulovány v rámci různých proběhlých, případně stále probíhajících projektů. Cíle koncepce jsou tak rozděleny do dvou základních částí, na cíle obecné, tedy formulaci základní vize a východisek, které rámuji její pojetí a směřování, a na cíle specifické, které dávají hlavní vizi a směřování konkrétní obsah a mantinely, v nichž by se měly priority pohybovat.

mance and focus over the last few years, and their policies, if formulated as part of various recent and/or ongoing projects. The goals of the Strategy are thus divided into two main parts: (i) general goals, i.e. the basic vision and rationales that frame its concepts and directions, and (ii) specific goals that furnish the main vision and direction with particular content and limits within which the priorities should be fulfilled.

● 4 / 1 General goals of the Strategy and its target groups

The general basic goal of this Strategy is to support, optimise, test, and develop policies, approaches, and interventions aimed at reducing the incidence and prevalence of addictions, including alcoholism, smoking, and pathological gambling, as well as reducing their health and socio-economic risks and effects on individuals and society, through science and research. One of the fundamental preconditions for accomplishing such objectives is a process of surveying the epidemiological parameters, addiction development risks, social costs, and predictors of success of addiction prevention and treatment, and the preparation of supporting materials and resources for developing, implementing, and evaluating the quality and effectiveness of preventive and therapeutic measures. Another goal of the Strategy is to provide support and an evidence base for the development, implementation, and evaluation of the regulatory effectiveness of political, legislative, and economic measures/policies involving both addictive substances and so-called non-substance addictions. The accomplishment of this goal should be assisted by research into the genetic, epigenetic, environmental, public health, behavioural, and social correlates of addiction, including its overlaps with other disorders, diseases, and behavioural patterns.

The **priority target groups** of the four core areas of the Strategy include *children and adolescents*, (vulnerable) *groups exposed to increased risks*, and *comorbid patients and groups* whose substance use poses high health, social, and safety risks. Addiction epidemiology describes the structure and development of addictions in both the general population and predefined population segments (such as children and adolescents, men vs. women, individuals at higher risk as a consequence of some other vulnerability, hard-to-reach groups, and criminal offenders) and looks for correlates with other health risks (including HIV and other blood-borne infections among injecting drug users, other infectious diseases – TB, sexually transmitted infections, and other somatic conditions such as liver disease or neurological disorders in alcoholics), and social risks (including limited labour market opportunities and unemployment, homelessness, and offending). The Strategy thus primarily focuses on the target groups that represent the greatest structural burden for society: (1) tobacco and alcohol users;

● 4 / 1 Obecné cíle a cílové skupiny koncepce

Obecným, základním cílem koncepce je prostřednictvím vědecko-výzkumné činnosti podpořit, zvýšit efektivitu, ověřit a rozvíjet politiky, přístupy a intervence vedoucí ke snížení incidence a prevalence závislostí včetně alkoholismu, kouření a gamblerství a snížení jejich zdravotních a socioekonomických dopadů a rizik pro jednotlivce i společnost. Fundamentálním předpokladem dosažení těchto cílů je zmapování epidemiologie, rizik rozvoje závislostí, společenské zátěže a prediktorů úspěšnosti prevence i léčby závislostí a příprava podkladů pro vývoj, implementaci a vyhodnocení kvality a účinnosti preventivních a léčebných opatření. Dalším cílem koncepce je podpora a evidence pro tvorbu, implementaci a vyhodnocení regulační účinnosti politických, legislativních a ekonomických opatření/politik spojených s návykovými látkami a tzv. nelátkovými závislostmi. K tomu má pomoci výzkum genetických, epigenetických, environmentálních, veřejnozdravotních, behaviorálních a sociálních vazeb závislostí, včetně jejich vazby na jiné související poruchy, onemocnění a vzorce chování.

Mezi **prioritní cílové skupiny** hlavních čtyř těžišť celé koncepce patří *děti a dospívající, zvýšeně ohrožené* (vulnerabilní) *skupiny, komorbidní pacienti a skupiny*, jejichž užívání představuje vysokou míru zdravotních, sociálních a bezpečnostních rizik. Epidemiologie závislostí popisuje strukturu a vývoj závislostí jak v obecné populaci, tak v předem definovaných populačních oblastech (děti a mládež, muži vs. ženy, osoby ve zvýšeném riziku v důsledku jiné vulnerability, těžce dosažitelné skupiny, pachatelé trestných činů apod.) a mapuje vazbu na další zdravotní rizika (HIV a další krví přenosné nákazy u injekčních uživatelů drog, jiná infekční onemocnění – TBC, pohlavně přenosné nákazy, jiná somatická onemocnění, jako jsou např. onemocnění jater nebo neurologické poruchy u alkoholiků apod.) a sociální rizika (nízké uplatnění na trhu práce a nezaměstnanost, bezdomovectví, páchání kriminality apod.). Koncepce tak prioritně sleduje cílové skupiny představující největší systémovou zátěž pro společnost: (1) uživatelé tabáku a alkoholu, (2) zneužívatelé léků se závislostním potenciálem, (3) uživatelé konopí a tzv. nových syntetických drog, (4) problémoví uživatelé.

(2) misusers of potentially addictive medication; (3) users of cannabis and “new synthetic drugs”, and (4) problem users.

● 4 / 2 Specific goals of the Strategy

The specific goals of the Strategy are derived from three focus areas:

Focus Area I: Incidence and development of addictions and related phenomena

This focus area addresses a wide range of segments of research into the use of addictive substances and the related behavioural patterns (causes, progress, prognosis, risk factors, protective factors, and negative social and economic consequences), as well as the investigation of the wider environmental, socio-demographic, sociological, criminological, social and economic contexts. Research into the mechanisms of the development and progress of addictions will be of significant help in the early identification of the problem and the development of new therapeutic procedures and methods. Ultimately, the improved quality and increased length of life of the individuals concerned will lead to the reduction of the negative socio-economic consequences of drug use. This area also includes inquiry into the onset and development of risk behaviour associated with substance (drug) use and its broader consequences in terms of high social costs. For example, the costs of treating blood-borne diseases acquired through injecting drug use and tobacco and/or alcohol use in the EU are expected to represent an increasingly heavy burden for the healthcare and welfare systems over the next fifteen years.

Focus Area II: New diagnostic and treatment methods in addictology

The focus area of new diagnostic and treatment methods covers a wide range of techniques and technologies that may be used to address addiction and the related phenomena. The dynamic development of technologies in the area of diagnostic methods, the development of new therapeutic methods and interventions, and new pharmacological interventions make it possible to perform studies that deal with a single topic, including the whole area of pre-clinical research (such as biological markers and the development of effective pharmaceuticals), as well as studies with a more comprehensive focus (e.g. examining risk factors and protective factors, the testing of multifaceted therapeutic interventions, etc.), predominantly on the clinical research side.

Drug treatment is a major intervention involving both active users and ex-users of psychotropic substances. There is a number of new, dynamically growing approaches in this area. However, the speed of their implementation in the Czech Republic is rather slow, and the process of their testing is even slower. Evaluation studies of new treatment mo-

● 4 / 2 Specifické cíle koncepce

Specifické cíle Koncepce jsou vystavěny na třech tematických oblastech:

Tematická oblast I: Vznik a rozvoj závislosti a s nimi souvisejících fenoménů

Tematická oblast pokrývá širokou paletu dílčích oblastí výzkumu samotného užívání návykových látek a s ním souvisejícího chování (příčiny, průběh, prognóza, rizikové a protektivní faktory, negativní společenské a ekonomické důsledky) a výzkum širšího rámce environmentálních a širších sociodemografických, sociologických, kriminologických, sociálních a ekonomických souvislostí. Výzkum mechanismů vzniku a průběhu závislostí významným způsobem napomůže včasné detekci jejich výskytu, samozřejmě též vývoji nových léčebných postupů a metod a v důsledku zkvalitnění a prodloužení života jedinců i snížení jejich negativních socioekonomických následků. Do této oblasti patří též výzkum vzniku a rozvoje rizikového chování souvisejícího s užíváním návykových látek (drog) a jeho širších následků, způsobujících významné společenské náklady, a předpokládá se například, že zejména náklady na léčbu krevně přenosných nemocí získaných injekčním užíváním drog nebo užíváním tabáku či alkoholu budou v EU v příštích patnácti letech představovat stále významnější zatížení zdravotnického a sociálního systému.

Tematická oblast II: Nové diagnostické a terapeutické metody v adiktologii

Tematická oblast nových diagnostických a terapeutických metod zahrnuje širokou škálu metod a technologií pro léčbu závislosti a s nimi souvisejících fenoménů. V souvislosti s velmi rychlým rozvojem technologií v oblasti diagnostických metod, vývojem nových léčebných postupů a intervencí, nových farmakologických intervencí atd. je možné realizovat výzkumné studie jak monotematické, zaměřující se pouze na dílčí oblasti včetně celé oblasti preklinického výzkumu (např. biologické markery, vývoj účinných léků atd.), tak studie komplexní (např. zaměřené na výzkum rizikových a protektivních faktorů, testování komplexních terapeutických intervencí atd.) s dominantou v klinickém výzkumu.

Léčba uživatelů drog je zásadní intervencí zabývající se aktivními uživateli i exuživateli psychotropních látek. V této oblasti se dynamicky prosazují nové přístupy, které jsou nicméně v ČR zaváděny jen pomalu a ještě pomaleji jsou ověřovány. Evaluační výzkum nových léčebných modalit a jejich srovnávání s modalitami tradičními jsou proto další prioritou. Tuto tematickou oblast dále tvoří výzkum účinných faktorů léčby a jejich aplikaci, výzkum fenoménu mimoinstitucionálních forem pomoci (svépomocné prvky atd.), výzkum motivace k léčbě (v kontextu dobrovolné i nedobrovolné léčby), výzkum farmakologické léčby v poměrně

dalities and their comparison with traditional modalities are therefore seen as another priority. This focus area also encompasses research into, and the application of, effective treatment factors, investigation of the phenomenon of non-institutional forms of assistance (such as self-help elements), research into motivations to undergo treatment (in terms of both voluntary and non-voluntary treatment), research into pharmacological treatment with respect to relatively new indications (e.g. for addiction to stimulants, including the Czech-made methamphetamine/pervitin), relapse prevention, and the development and application of comprehensive therapeutic interventions and programmes tailored to specific target groups and their needs.

Focus Area III: Development and evaluation of preventive and other addictology-specific interventions and evaluation of the epidemiological situation

The area of epidemiology and prevention is divided in a similar way to the first priority area, i.e. topics dealing with the development and progress of addictions on the one hand and research into the relevant protective and risk factors on the other hand. The current social developments and the increasing interconnection of the world have created a need to monitor the incidence of addictions in the context of human health disorders and study the natural, social, and economic factors that cause and/or influence the development of addictions. Epidemiological research provides information that is necessary not only for the successful prevention and treatment of addiction, but also for the process of planning and designing drug policies and the related public health and mental health policies, as well as for the operations of public administration agencies and local authorities involving the making and implementing of health policies at the international, national, and regional levels.

The goal of this thematic part of the Strategy is to develop and test preventive and interventional programmes which have the objective of preventing or delaying the onset of the use of addictive substances, including alcohol and tobacco, by children and adolescents, and preventing its further progression. Generally, the prevention of addictive behaviour is a routine non-repressive addictology-specific measure with the widest scope of application. Its goal is to prevent the use of psychotropic substances or delay the onset of their use and reduce the duration and consequences of their use as effectively as possible. Research into, and the development of, preventive interventions while evaluating and improving the quality and effectiveness of the existing prevention approaches is seen as a priority in this respect (Gabrhelík & Miovský, 2013).

This third focus area also incorporates the above-mentioned investigation of drug policies. Drug policy is defined as a comprehensive package of measures aimed at minimis-

nových indikacích (např. u závislosti na stimulantech včetně českého metamfetaminu/pervitinu), prevence relapsu a vývoj a aplikace komplexních léčebných intervencí a programů zacílených na specifické cílové skupiny a jejich potřeby.

Tematická oblast III: Vývoj a hodnocení preventivních a dalších intervencí v adiktologii a hodnocení epidemiologické situace

Oblast epidemiologie a prevence je rozdělena obdobným způsobem jako první prioritní oblast, tj. na témata řešící vznik a rozvoj závislosti a výzkum protektivních a rizikových faktorů. V souvislosti se současným rozvojem společnosti a rostoucím propojením světa vzrůstá i potřeba sledování výskytu závislosti v kontextu poruch zdraví v lidské populaci a studia přírodních, sociálních a ekonomických faktorů, které výskyt závislosti podmiňují nebo ovlivňují. Epidemiologický výzkum poskytuje nezbytné informační zázemí nejen pro úspěšnou prevenci a terapii závislosti, ale i pro činnosti související s plánováním/koncipováním drogových politik, souvisejících politik veřejného a duševního zdraví, činností pro veřejnou správu a samosprávu při koncipování a realizaci zdravotní politiky na mezinárodní, celostátní i regionální úrovni.

Cílem této tematické části koncepce je vývoj a testování preventivních a intervenčních programů, jejichž cílem je zabránit vzniku, oddálit začátek nebo zamezit další progresi užívání návykových látek, včetně alkoholu a tabáku u dětí a dospívajících. Obecně je prevence závislostního chování plošně aplikovaným nerepresivním opatřením v adiktologii. Jejím cílem je předcházení užití a užívání psychotropních látek, oddálení jejich nástupu a co nejúčinnější omezení periody a dopadů/důsledků jejich užívání. Prioritou je výzkum a vývoj preventivních intervencí a evaluace a zvýšení kvality a účinnosti již existujících preventivních přístupů (Gabrhelík & Miovský, 2013).

Do této třetí tematické oblasti patří také zmíněný výzkum drogových politik. Drogová politika je definována jako komplexní soubor opatření s cílem minimalizovat společenské škody z užívání drog a závislostního chování (Miovský et al., 2003). Analýzy a studie drogové politiky představují mimořádně komplexní a obtížnou oblast, která však má potenciál zásadního dopadu na drogovou problematiku. Česká republika se této oblasti systematicky dlouhodobě věnuje a dosáhla zde některých významných úspěchů. Z opačného důvodu (tj. nedostatečné rozpracovanosti a slabé úrovně výzkumu), avšak v důsledku vysoké naléhavosti a potřebnosti je zařazena oblast výzkumu prosazování práva a penitenciárního systému. Nedostatečná kultura evaluace a výzkumu často (nejen) v ČR způsobují přijetí a aplikaci opatření a přístupů v drogové represii a regulaci, které jsou jen zřídka přijímány na podkladě validních a ověřitelných informací a ještě řidčeji ověřovány co do své

ing the social harm caused by drug use and addictive behaviour (Miovský et al. 2003). Drug policy analyses and studies are highly complex and difficult propositions which, however, may have a crucial impact on the drug problem. The Czech Republic has been addressing this issue systematically for many years and has recorded a number of considerable achievements. While underdeveloped and falling short of rigorous scientific standards, research into law enforcement and the penitentiary system is also covered by this focus area, in view of the high importance of these domains. The insufficient culture of evaluation studies and research in general, both in the Czech Republic and elsewhere, often results in the adoption and application of drug law enforcement and control measures and approaches that are seldom based on solid evidence and even more seldom rigorously tested for their effectiveness. Again, the development of this area of research has a substantial potential impact on public budgets and the effectiveness of their management in terms of the adoption of challenging and socially highly sensitive measures (such as those concerning the tobacco and alcohol control policies).

● 5 ETHICS AND ITS SPECIFIC ROLE IN THE STRATEGY

The ethical side of addiction research involves a very complex issue. Addictology has gone through truly tumultuous stages and has proven to be much more vulnerable in this respect than other fields. Conflicts of interests and other pitfalls, mainly concerning the funding of science and its impact on both public (e.g. support for prevention, treatment, etc.) and commercial resources (e.g. limitations on sales and availability or smoking restrictions on planes and in other modes of mass transport) are of major concern.⁷ We need to place great emphasis on the ethical aspects, be very careful, and require much stricter assessment of ethical standards for research work. We cannot just passively rely on standard ethics committees approving planned research projects. To meet the purposes of this Strategy, ensure the proper functioning of the professional societies' joint scientific board, and reinforce the ethical principles of addiction research, we have decided to recommend introducing the PERIL analysis technique in the Czech Republic to evaluate research plans and projects (this implies both self-corrective mechanisms applied by authors and research teams and external assessment as part of various subsidy programmes designed to support science).

7/ This topic is discussed in more detail in Publishing Addiction Science: a Guide for the Perplexed (Babor et al., 2004), Chapter 13, "Relationships with the Alcoholic Beverage Industry, Pharmaceutical Companies, and Other Funding Agencies: Holy Grail or Poisoned Chalice" by Peter Miller, Thomas Babor, Thomas McGovern, Isidore Obot, and Gerhard Bühringer. The Czech translation of this publication is available and freely downloadable (PDF) from www.adiktologie.cz.

účinnosti na podkladě předem stanovených cílů. Rozvoj této oblasti výzkumu má tak opět významný potenciální dopad na veřejné rozpočty a efektivitu zacházení s nimi z hlediska aplikace náročných a společensky vysoce citlivých opatření (např. v oblasti politiky regulace tabáku nebo alkoholu atd.).

● 5 ETIKA A JEJÍ SPECIFIKA V KONCEPCI

Etická stránka adiktologického výzkumu reprezentuje velmi náročné téma. Obor v minulosti prošel velmi problematickými etapami a ve vztahu k tématu se ukázalo, že je mnohem zranitelnější než obory jiné. Střety zájmů a další úskalí spojená především s financováním vědy a jejím vlivem na veřejné (oblast např. podpory prevence, léčby atd.) i komerční zdroje (např. omezování prodeje, omezování dostupnosti, případně omezování kouření v letadlech a dalších hromadných dopravních prostředcích atd.) je značný.⁷ Velký důraz a opatrnost ve vztahu k etickým aspektům a vyžadování mnohem přísnějšího posuzování etických norem pro výzkumnou činnost jsou zřejmé. Není se proto v tomto smyslu možné pouze pasivně spoléhat na činnost standardních etických komisí schvalujících plánované výzkumné projekty. Pro potřeby koncepce, budoucího fungování vědecké rady obou odborných společností a pro další posilování etických principů adiktologického výzkumu jsme se rozhodli pro doporučení a prosazování posuzování (tj. jak z hlediska autokorektivního mechanismu směrem k autorům a výzkumným týmům, tak z hlediska vnějšího posuzování v rámci různých dotačních programů pro podporu vědy) výzkumných záměrů a projektů začít v ČR v tomto kontextu využívat systém posuzování PERIL.

7/ Podrobněji je téma rozpracováno v rámci 13. kapitoly „Vztahy s výrobci alkoholických nápojů, farmaceutickými společnostmi a jinými subjekty poskytujícími finanční podporu: svatý grál, nebo otrávený kalich?“ autorů Petra Millera, Thomase Babora, Thomase McGovern, Isidora Obota a Gerharda Bühringa (Babor et al., 2014). Publikace je dostupná v českém překladu a zdarma ke stažení v PDF formátu na www.adiktologie.cz.

The PERIL evaluation system (Purpose, Extent, Relevant Harm, Identifiers, Link) was developed by Peter Adams in 2007 as a simple, structured tool to evaluate ethical risks that may occur during or after a research study. Purpose (1) refers to the degree to which the goals of the funder and those of the recipient diverge. The extent (2) of a visible link can be reduced by replacing highly visible advertising (e.g. announcing results in the media) with more discreet forms of acknowledgement, e.g. on plaques or on the last pages of publications. Relevant harm (3) is the degree of harm associated with this form of consumption. The more direct the link (4) between the sponsor and the researcher, the stronger the influence and the more visible the connection.

One of the tasks of this Strategy is to recognise the ethical pitfalls involved in addiction research and highlight the specific features of the field in relation to ethical decision making. The integration of the PERIL analysis into the system of evaluating risks and pitfalls is one of the basic tools in the process of promoting and approving this Strategy, and will be one of the key areas of interest for the prospective joint scientific board of the Society for Addictive Diseases and the Czech Association of Addictologists to address.

● 6 CONCLUSION

Science and research are an important part of each independent clinical field. The establishment and shaping of addictology in the Czech Republic has gone through some very sensitive stages of development, accompanied by repeated attempts to challenge clinical experience or minimise the importance of scientific evidence. One of the projects that provided valuable experience was the Impact Analysis Project of New Drugs Legislation in the Czech Republic (Zábranský et al., 2001, 2002) which showed that a government-commissioned high-quality applied research project can be both meaningful and influential, while demonstrating the vital importance of inter-agency cooperation involving various local university and non-university partners, including international ones. Undoubtedly, this project played an important facilitating role in the later establishment and direction of institutions such as the National Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (the National Focal Point, Prague) and the Department of Addictology of the First Faculty of Medicine of Charles University in Prague (the Department of Addictology).

In the context of this Addiction Science and Research Strategy, it is important to highlight the repeatedly mentioned importance of employing an evidence-based approach, particularly in view of the current discussions on the concept of so-called research- and theory-based approaches. Addictology as a field thus opens doors to areas that, although not very familiar in this country as yet, may support the further development of the field and assist in

Systém posuzování PERIL (účel, míra, relevantní újma, identifikátory) vytvořil Petr Adams (2007) a nabízí jednoduchý strukturovaný nástroj pro hodnocení jednotlivých situací možných rizik vzniklých v průběhu či po skončení výzkumné studie z etického hlediska. Účel (1) označuje, do jaké míry se odchyľují cíle sponzora a příjemce finanční podpory. (2) Míru viditelného propojení lze snížit odklonem od silně viditelné reklamy (např. oznamování výsledků v médiích) směrem k diskrétnějším formám poděkování na plakátech nebo na konci publikací. (3) Relevantní újma je míra újmy spojené s tímto druhem konzumace. Čím je přímější vazba (4) mezi sponzorem a výzkumným pracovníkem, tím je vliv silnější a propojení viditelnější.

Jedním z úkolů koncepce je akcentovat etická úskalí spojená s realizací adiktologického výzkumu a upozornit na oborová specifika s tím spojená. Zavedení systému PERIL do hodnocení etických rizik a úskalí patří mezi základní nástroje spojené se schválením a prosazením koncepce a bude tvořit důležité těžiště činnosti budoucí zřizované vědecké rady SNN a ČAA.

● 6 ZÁVĚR

Věda a výzkum jsou důležitou součástí každého samostatného klinického oboru. Adiktologie má za sebou v podmínkách České republiky velmi citlivý vývoj a při jejím formování a etablování bylo možné opakovaně zaznamenat pokusy o různé zpochybňování klinických zkušeností nebo bagatelizaci vědeckých důkazů. Zajímavou zkušeností byl bezesporu Projekt analýzy dopadů nové drogové legislativy v ČR (Zábranský et al., 2001, 2002), který nejen ukázal smysl a sílu, jakou může mít provedený kvalitní projekt v oblasti aplikovaného výzkumu na základě zadání a potřeby státu, ale ukázal také obrovský význam mezioborové spolupráce mezi různými domácími univerzitními i mimouniverzitními pracovišti a spolupráce se zahraničím. Byl to bezpochyby právě tento projekt, který sehrál významnou roli a byl facilitačním prvkem při následném vzniku a profilování pracovišť, jakými jsou Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti (NMS Praha) nebo Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze (KAD).

V kontextu Koncepce vědy a výzkumu v oboru adiktologie je bezpochyby důležité reflektovat též opakovaně zmíněný význam aplikace tzv. evidence-based přístupu (přístupu založeném na důkazech), a to ve světle současných diskusí o konceptu tzv. research and theory-based přístupu. Pro adiktologii se tím otevírají zajímavé dveře do oblastí, na něž jsme možná nebyli v našich domácích podmínkách příliš zvyklí, ale které mohou podpořit další rozvoj celého oboru a pomoci nám lépe využít a efektivněji rozvíjet potenciál, který nabízejí naše preventivní a léčebná zařízení, a uni-

developing the potential offered by our prevention and treatment facilities and the unique platform that addictology is beginning to create. This brings to mind the “image” of addictology in the Czech Republic as a locally created “aquarium” – the term that has been occasionally brought up (as a joke or, rather, hyperbole) by some of our foreign colleagues. An image of a specific addictological “biotope” created in this country would perhaps be even more fitting. These ideas are very well reflected in the policy documents *The System of Specialised Addiction Treatment Services* (Miovský et al., 2014a) and *The System of Education in Addictology* (Miovský et al., 2014b, Miovský et al., 2014c).⁸ It will require hard work, commitment, and the ability to see things in perspective to really capitalise on this image and, first and foremost, make good use of it in order to do our best for our clients/patients and for addictology in the Czech Republic and abroad.

It is absolutely vital that the further development and focus of addictology go hand in hand with scientific verification of each step and its consequences. To make it possible to subject such steps to critical review and discussion, they need to be explicitly described, explained, and evaluated. Addictology must be capable of sound self-reflection in order to protect both itself and society from wrong and/or irrational decisions. The field must be able to respond to the deep-rooted, society-wide tendency to resort to irrational shortcuts in addressing issues associated with addictive substances. We need to be able to identify such tendencies, give them proper names, and defend and explain solutions that, from both the clinical and scientific points of view, seem to be effective and ethically acceptable. High-quality clinical practice and science have to be appropriately communicated to the general public and decision makers, who, in this sense, cannot be reduced to one or two target groups.

It needs to be taken into account that addictology is perhaps present in all the main areas of the life of society. It is therefore absolutely vital that we are able to share our knowledge and the available evidence with policymakers, civil servants, and criminal justice professionals. We need to develop systematic and constructive cooperation with most of the relevant institutions and agencies and learn to address sensitive and serious problems thoughtfully and responsibly. Applied research can substantially facilitate this process and become an important tool in supporting such efforts. The emphasis on applied addiction research as envisaged in this Strategy does not imply the ambition of disproportionate or one-sided support for just one area of scientific research, though. On the contrary, it critically reflects the importance of, and need for, applied research in the light of

kátní zázemí, jaké náš obor začíná vytvářet. Možná je to právě reminiscence na již vícekrát v žertu a nadsázce různými zahraničními kolegy artikulovaný „obraz“ České republiky a její adiktologie jako určitého „akvária“, které jsme zde vytvořili. Možná ještě výstižnějším obrazem, nežli je „akvárium“, by byl obraz specifického adiktologického „biotopu“, který zde vznikl. Velmi dobře to odráží jak vzniklá *Koncepce sítě specializovaných adiktologických služeb* (Miovský et al., 2014a), tak také *Koncepce vzdělávání v oboru adiktologie* (Miovský et al., 2014b, Miovský et al., 2014c).⁸ Bude záležet především na naší další vytrvalosti, pílí a také nadhledu, zda dokážeme smysl a význam tohoto obrazu skutečně docenit a především je pozitivně využít a udělat tak vlastně to nejlepší, co můžeme nejen pro naše klienty a pacienty, ale také pro tuzemskou i světovou adiktologii jako vědu.

Je nanejvýš nutné, aby další směřování celého oboru a jeho profílance probíhaly ruku v ruce s vědeckým ověřováním každého kroku a jeho dopadů. Aby bylo možné tyto kroky podrobit kritickému hodnocení a diskusi, musí být každý z nich explicitně popsán, zdůvodněn a evaluován. Adiktologie musí být schopna kvalitní sebereflexe a ochrany sebe i společnosti před chybnými a/nebo iracionálními rozhodnutími. Obor musí být schopen reakce na dlouhodobou celospolečenskou tendenci ke zkratkovitým a iracionálním řešením otázek spojených s návykovými látkami. Musí být schopen identifikovat a pojmenovat tyto tendence a obhajovat i vysvětlovat řešení, která se klinicky a vědecky jeví být jako efektivní a eticky přijatelná. Kvalitní klinická praxe a věda musí být řádně komunikovány směrem k veřejnosti a decizní sféře, kterou v tomto smyslu nelze redukovat na jednu nebo dvě cílové skupiny.

Obor adiktologie zasahuje snad všechny základní oblasti fungování společnosti a to je nutné respektovat. Je tak zcela zásadní, aby dokázal zprostředkovat své poznatky a prověřené nálezy jak směrem k samotným politikům, tak současně k úředníkům státní správy a samosprávy, soudům, státním zástupcům i policii. S většinou těchto institucí pak musí dokázat adiktologie rozvíjet systematickou a konstruktivní spolupráci a naučit se řešit citlivé a vážné problémy s rozvahou a odpovědností. Právě tomuto procesu může aplikovaný výzkum zásadně pomoci a stát se významným podpůrným nástrojem. Důraz KVVA právě na oblast aplikovaného adiktologického výzkumu tak v tomto kontextu není snahou o vytvoření disproporce nebo jednostranné podpory jen jedné části vědeckého výzkumu, ale je kritickou sebereflexí současného významu a společenské potřeby právě aplikovaného výzkumu a reflexí faktu, že kvalitní aplikovaný výzkum v adiktologii může ve střednědobé a dlouho-

8/ The full versions of both documents in PDF format, along with other information about the overall strategy and the main directions in addictology, are downloadable from the *Addictology Field* section of www.adiktologie.cz.

8/ Oba dokumenty jsou dostupné v plné verzi ve formátu PDF ke stažení spolu s dalšími informacemi o koncepci oboru a jeho dalším směřování na stránkách www.adiktologie.cz v sekci *Obor adiktologie*.

the fact that high-quality applied addiction research may significantly improve the conditions for basic research in the medium and long term.

Acknowledgements: *Special thanks are due to the consultants and colleagues who provided their individual input into the preparation of the research strategy. Without their valuable contribution the final version of the document would lack many salient aspects and points. They are doc. MUDr. Kamil Kalina, CSc., PhDr. Ladislav Csémy, Mgr. Hana Fidesová, Ph.D., Mgr. Silvia Miklíková, MUDr. Viktor Mravčík, Ph.D., and Mgr. Ondřej Sklenář.*

The role of the authors: *All the authors participated in the drafting of the article.*

Declaration of interest: *There is no conflict of interest involved.*

dobé perspektivě přinést lepší podmínky a zázemí pro výzkum základní.

Poděkování: *Zvláštní poděkování patří konzultantům a kolegům podílejícím se na přípravě dílčích podkladů koncepce vědy, bez jejich přispění by definitivní verze koncepce postrádala mnoho zásadních aspektů a témat. Jmenovitě jsou to doc. MUDr. Kamil Kalina, CSc., PhDr. Ladislav Csémy, Mgr. Hana Fidesová, Ph.D., Mgr. Silvia Miklíková, MUDr. Viktor Mravčík, Ph.D., Mgr. Ondřej Sklenář.*

Role autorů: *Všichni autoři se podíleli na tvorbě textu.*

Konflikt zájmů: *Bez konfliktu zájmů.*

REFERENCES / LITERATURA

- Adams, P. J. (2007). Assessing whether to receive funding support from tobacco, alcohol, gambling and other dangerous consumption industries. *Addiction*, 102(7), 1027–1033.
- Bühringer, G., Farrell, M., Kraus, L., Marsden, J., Pfeiffer-Gerschel, T., Piontek, D., & Stillwell, G. (2009). *Comparative analysis of research into illicit drugs in the European union (Full report)*. Brusel: Evropská komise. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/anti-drugs/files/drug-research-study-report_en.pdf.
- Gabrhelík, R. (2011). Krátký přehled účinků „tanečních drog“: MDMA, ketamin a GHB [A Brief Overview of Effects of “Club drugs”: MDMA, Ketamin and GHB]. *Adiktologie*, 11(4), 248–254.
- Gabrhelík, R. (2013). *Průzkum aktivit a činností v oblasti vědy a výzkumu v oboru adiktologie*. Nepublikovaná závěrečná zpráva studie provedené v rámci projektu NETAD. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze.
- Gabrhelík, R. & Miovský, M. (2012). Editorial: Dear readers.... *Adiktologie*, 12(3), 168–171.
- Matějů, P., Ježek, F., Münich, D., Slovák, J., Straková, J., Václavík, D., Weidnerová, S., Zrzavý, J. (2009). *Bílá kniha terciárního vzdělávání*. Praha: MŠMT. Dostupná z: <http://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha>.
- Miller, P., Babor, T., McGovern, T., Obot, I., & Bühringer, G. (2014). Vztahy s výrobci alkoholických nápojů, farmaceutickými společnostmi a jinými subjekty poskytujícími finanční podporu: svatý grál nebo otrávený kalich? In T. Babor, K. Stenius, S. Savva, & J. O'Reilly (Eds.), *Publikování v adiktologii: Průvodce pro bezradné* (s. 159–174). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze.
- Miovský, M. (1996). *LSD a jiné halucinogeny*. Boskovice: Albert/Sdružení Podané ruce.
- Miovský, M. (2007). Zdravotnický obor adiktologie: reflexe vzniku, současného vývoje a budoucího směřování kvalifikačního studia. *Adiktologie*, 7(2), 138–153.
- Miovský, M. (2014). *Koncepce vědy a výzkumu v oboru adiktologie pro období 2014–2020*. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/651/4430/Veda-v-adiktologii>
- Miovský, M., Broža, J., & Štastná, L. (2003). Analýza systému koordinace a řízení krajské protidrogové politiky. *Adiktologie*, 3(2), 70–91.
- Miovský, M., et al. (2013). *Přehled koncepčních klíčových dokumentů oboru adiktologie: akční plán (verze 5)*. Materiál vytvořený v rámci projektu NETAD a schválený SNN a ČAA. Praha: Klinika adiktologie 1. LFUK a VFN v Praze.
- Miovský, M. et al. (2014a). *Koncepce sítě specializovaných adiktologických služeb*. Účelová publikace. Materiál vytvořený v rámci projektu NETAD a schválený SNN a ČAA. Praha: Klinika adiktologie 1. LF a VFN v Praze.
- Miovský, M., et al. (2014b). *Koncepce vzdělávání v oboru adiktologie pro období 2014–2020*. Účelová publikace. Materiál vytvořený v rámci projektu NETAD a schválený SNN. Praha: Klinika adiktologie 1. LF a VFN v Praze. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/633/4370/Adiktologie-studijni-obor-a-kvalifikace-vcetne-celozivotniho-vzdelavani>.
- Miovský, M., et al. (2014c). Rámec a role Koncepce vzdělávání v oboru adiktologie v České republice. *Adiktologie*, 14(3), 310–328.
- NISA – Národní Informační Systém v Adiktologii. Dostupné z: <http://granty-staze.adiktologie.cz>
- Rada pro výzkum, vývoj a inovace. Dostupné z: <http://www.vyzkum.cz>.
- Science for Prevention Academic Network (SPAN). Dostupné z <http://www.span-europe.eu/index>
- Vacek, J. & Vondráčková, P. (2012). Přístup harm reduction k užívání alkoholu. *Adiktologie*, 12(2), 138–151.
- WHO, UNDCP & EMCDDA. (2000). *Evaluace léčby poruch, plynoucí ze zneužívání psychotropních látek, svazky 1–9 [Evaluation of Psychoactive Substance Use Disorder Treatment, Volumes 1–9]*. In: Evaluation of Psychoactive Substance Use Disorder Treatment (ed.). Geneve: WHO.
- Winkler, P., & Csémy, L. (2014). Self-experimentations with psychedelics among mental health professionals: LSD in the former Czechoslovakia. *Journal of Psychoactive Drugs*, 46(1), 11–19.
- Záborský, T., Miovský, M., Mravčík, V., Gajdošíková, H., Kalina, K., & Vopravil, J. (2001): Ekonomické náklady společnosti na zneužívání nelegálních („pouličních“) drog v České republice 1998. *Adiktologie*, 1(Suppl), 142–189.
- Záborský, T., Miovský, M., Mravčík, V. & Gajdošíková, H. (2002). *Impact analysis project of new drugs legislation: summary final report*. Tišnov: National Drug Commission Czech Republic, Sdružení SCAN.
- Záborský, T. (2007). *Návrh koncepce vědecko-výzkumné činnosti Centra adiktologie PK 1. LF UK. Interní pracovní materiál Centra adiktologie PK 1. LF UK*. Vzniklý v rámci projektu ESF JPD3. Praha: Centrum adiktologie PK 1. LF UK v Praze.